

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Lapse vajadustest lähtuv asendushooldusteenuse leping

Kersti Kask
Kvaliteediosakond
Järelevalve talitus

18.08.2021

Lapse vajadustest lähtuv AH teenuse leping

- KOV viib läbi enne lapse pere-/asenduskodusse suunamist põhjaliku lapse abivajaduse hindamise, analüüsidest lapse füüsilisi, tervislikke, psühholoogilisi, emotsionaalseid, sotsiaalseid, kognitiivseid, hariduslikke ja majanduslikke vajadusi.
- KOV võtab pere-/asenduskoduga halduslepingu koostamisel (sh rahastamise kokkuleppimisel) aluseks lapse individuaalsed vajadused.
- SHS § 3 lõikes 2 nimetatud isikukeskuse kvaliteedipõhimõtte tähendab, et igasuguse hoolekandeline abi osutamisel tuleb käsitleda last kui tervikut, arvestades igati tema ajas muutuvat vaimset ja füüsilist seisundit ning vajadusi, soove ja võimalusi.

AH lepingu ühepoolne lõpetamine

- praktikas esinevad juhtumid, kus AH teenuseosutaja esitab KOVile ühepoolse lepingu lõpetamise teate, tuues põhjusteks, et laps:
 - rikub sisekorda
 - ei täida koolikohustust
 - on sõltuvusliku käitumisega
 - hulgub
 - avaldab negatiivset mõju teistele lastele
- AH teenuseosutja näeb lahendust teise teenuseosutaja leidmisel.
- SKA juhib tähelepanu, et nimetatud asjaolud ei ole piisavad põhjendused lepingu lõpetamiseks.

AH lepingu ühepoolne lõpetamine

- Laps või noor, kellel nimetatud käitumismuster esineb, on LasteKSi mõttes abivajav laps, kelle vajaduste täitmise eest vastutab täiskasvanu – olgu selleks kohaliku omavalitsuse spetsialist, asendus- või perekodu töötaja või bioloogiline vanem.
- Asendus- või perekodus peab olema tagatud lapsele hoolitsus ja tähelepanu tema eripärasid arvestades.

AH lepingu ühepoolne lõpetamine

- SHS alusel on asendushooldusteenuse osutaja kohustuseks tagada asendushooldusel oleva lapse kasvatamine, hooldamine, arendamine ja turvalisus.
- LasteKS kohaselt on last tegelikult kasvatav isik kohustatud lapse abivajaduse ilmnmisel otsima abi ja vajaduse korral tegema koostööd lastekaitsetöötajaga või teiste lapsega töötavate isikutega ning tugiteenuste osutajatega.

KOVi vastutus ja võimalused lapse toetamisel

- Lastekaitsetöötaja loob usaldusliku suhte AH teenusel oleva lapsega ning külastab teda vähemalt 2 korda aastas.
- Lapsel on KOV lastekaitsetöötaja kontaktid, et võtta ühendust talle olulistes küsimustes (finantsteemad, turvalisuse teemad jne).
- OV toetab lapse bioloogilisi vanemaid vanemlike oskuste arendamisel.

KOVi vastutus ja võimalused lapse toetamisel

- **KOV korraldab** lapsele vajalike juhtumisplaanis fikseeritud sotsiaal-, haridus-, meditsiini- jt teenuste ning abivahendite kättesaadavuse, **pere-/asenduskodu tagab lapse ligipääsu** teenusteni.
- KOV informeerib pere-/asenduskodu asendushoolduse tugiteenuste võimalustest ning toetab pere-/asenduskodu tugiteenuste kasutamisel lapse ja last vahetult kasvatava isiku heaolu tagamiseks ja toimetuleku toetamiseks.
- KOV korraldab vajadusel koostöökohtumisi erinevate teenuseosutajate vahel eesmärgiga planeerida tegevusi lähtuvalt lapse parimast huvist.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Aitäh!

Kersti Kask

Kersti.Kask@sotsiaalkindlustusamet.ee

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Järelevalve TTF vahendite sihtotstarbelise kasutamise üle AH teenuse rahastamisel 2020 aastal

Aasa Harjak
Kvaliteediosakond
Järelevalve talitus

18.08.2021

Järelevalve läbiviimine

- 2021 kontrollime riigi poolt tasandus- ja toetusfondist (TTF) sihtotstarbeliselt asendushooldusteenuse (AHT) rahastamiseks ja korraldamiseks eraldatud rahaliste vahendite (AHRV) kasutamise eesmärgipärasust 2020 aastal.
- Ettekandes tuginen üheksas KOVis saadud tähelepanekutele.
- Lisaks rahade sihtotstarbelisele kasutamisele analüüsime jääkide tekkimise põhjuseid.

Järelevalve läbiviimise meetodid

- menetlusedokumentide vaatlus ja analüüs sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistris (STAR)
- kirjalik küsitlus
- vestlus vastutava töötajaga
- STARis puuduvate kuludokumentide väljanõudmine
- riikliku statistilise S-veeb 2020 aruande „Kohaliku omavalitsuse üksuse eelarvest asendus- ja järelhooldusteenuse rahastamine ning toetusfondi vahendite jääk“ analüüs
- AH teenuseosutajate, kus järelevalvatava KOVi lapsed on AH teenusel, küsitlemine
- hindame rahastamise lapsekesksust ning lapse eakohast kaasamist

Seadusandlikud alused

- SHS § 45⁹ lg 4 p 3 kohaselt katab kohaliku omavalitsuse üksus asendushooldusteenuse korraldamisel lapse ülalpidamisega seotud kulud ja tasub teenuseosutajale teenuse eest.
- SHS § 45¹¹, mis reguleerib AHT rahastamist.
- SHS § 144 lg 1 p 5, mille kohaselt kannab KOV üksus STARi sotsiaalteenuste ja -toetuste andmeregistri põhimääruses kehtestatud korras SHS §-des 45⁵ ja 45¹⁵ sätestatud asendus- ja järelhooldusteenuse **rahastamise**, osutamise ja saajate andmed.

Seadusandlikud alused

- SHS § 156 lg 3⁴ Riigieelarvest määratakse vastavalt riigieelarve võimalustele toetus kohaliku omavalitsuse üksustele asendus- ja järelhooldusteenuse osutamiseks ja korraldamiseks ning hooldusperede toetamiseks.
- SHS §11 lg 2 - KOV esitab statistilised aruanded SKAle ja lg 4 – aruannete nõuded, koosseis, esitamise kord.

Rikkumised

- AH teenusel olevate laste STAR juhtumimenetluste määratud abinõudes on 2020 aasta ja 20201 aasta tegeliku rahakulu staatus „ootel“.
- SKA saatis 15.02.2021 kohalikele omavalitsusele märgukirja nr 5.1-1/4807-1, millega kohustas esimesel võimalusel või hiljemalt kuu aja jooksul kõrvaldama puudused STARi täitmisel seoses teenuseosutaja rahaliste aruannete kinnitamisega 2020 aastal. Osad KOVid ei ole augustikuu seisuga rahakulu staatusi korda teinud.

Rikkumised

- TTF kulud isikupõhiste toetustele ja teenustele jäävad STARi kandmata (tugiteenused, huvitegevus, isiklikud ostud, hambaravi jms).
- TTF kulud AH teenuseosutamise eest liiguvad läbi Fiteki, STARi kantud ei ole.
- TTF rahasid lubab SHS § 156 lg 3⁴ kasutada AH teenuse **osutamiseks ja korraldamiseks**. Järelevalve tuvastas rikkumise, kus KOV kasutas TTF vahendeid ennetavaks peretöökõõ väheste vanemlike oskustega lapsevanemate toetamiseks, et riskiperede lapsed ei satuks asendushooldusele. Ennetustööõ tuleb korraldada KOV eelarvest.

Tähelepanekud

- Korralduskuludeks TTF vahendeid pigem ei kasutata (on kasutatud tööjõukuluks, töövahendi ostmiseks, transport laste omavaheliseks kohtumisteks).
- S-veebi riiklikus statistilises aruandes on korralduskuludeks märgitud summad, mis on tegelikult lapsekesksed kulud.
- S-veebi TTF aruanne ei ühti tegelike KOV 2020 AH kuludega, selgub näiteks, et KOV on oma eelarvest lisaks TTF rahadele palju rohkem panustanud, kui aruandes on näidatud. Või on TTF kulud olnud suuremad ja jääk tegelikult väiksem kui S-veebis kajastub.

Tähelepanekud

- 2020 alates said lastekaitsetöötajad teadmise/julguse, milleks TTF rahasid kasutada tohib, mis tähendab, et lastele on isikupõhiselt rohkem võimaldama hakatud.
- Lastel on tavaliselt kaks arveldus arvet. Lapsed on teadlikud oma rahalisest seisust arvetel. Ühele arvele kogunevad vahendid iseseisva elu alustamiseks, teisel on väiksem summa ning laps saab seda raha oma äranägemise järgi limiteeritult kasutada.
- Laste sissetulekuid (elatis, puude raskusastme toetus, toitjakaotuspension, muu vara) teenuse eest tasumiseks ei kasutata, neid hoitakse iseseisva elu alustamiseks. Näide kohtupraktikast.
- Teenuseosutaja viitab, et lastekaitsetöötaja ei puuduta lapse külastamise vestluses lapse raha teemasid.

Tähelepanekud

- Teenuseosutaja viitab küsitluses, et lastekaitsetöötaja ei puuduta asutuse külastamisel vestluses lapse vajaduspõhiseid raha teemasid.
- Aastalõpu rahajääkide põhjused erinevad:
 - raha ei kulunud ära, sest kõik vajadused olid kaetud;
 - lapsed lahkusid teisele teenusele, raha jäi kasutamata;
 - palju lapsi tuli ootamatult teenusele ja TTF raha sai otsa, KOV rahastas oma eelarvest juurde;
 - ei julgenud kasutada, hoiti varuks, et äkki tuleb uusi lapsi teenusele (KOV enda eelarve pingeline)
- Laste taskuraha määramisel KOVid kaas ei räägi, taskurahade summad on teenuseosutajatel erinevad, kuni 40 euronit kuus, aga KOV võib alati juurde maksta.

Tähelepanekud

- KOVil jääb raha aasta lõpus üle 46 000, aga AH teenusel olevale lapsele omaltpoolt sünnipäevaks, jõuludeks kinki ei tehta, huviharidust lapsele soovitud mahus ei rahastata, teenuseosutajale kuvatakse pigem infot, et raha ei ole, mistõttu teenuseosutaja katsub ise hakkama saada ja mõned lapse vajadused jäävadki tähelepanuta
- Lapse abivahendite kulude arved on STARis üles laaditud juhtumimenetluse toimingute alla ja fikseeritud toiminguna. Juhime tähelepanu, et rahatehingute jaoks on STARis tehnilised lahendused olemas, valida saab „maksmissviis arvega“, raamatupidaja kannab arve üle, makselehte ei ole vaja teha.

Soovitused

- Tutvuda TTFst asendushooldusteenuseks sihtotstarbeliselt eraldatud rahaliste vahendite kasutamise põhimõtetega SKA kodulehel:
- <https://sotsiaalkindlustusamet.ee/et/lapsed-pered/asendushooldus-ja-kasuvanmlus/juhendmaterjalid-asendus-ja-jarelhooldusteenuse>

Juhises toodud selgitused põhinevad õigusaktidel, SHS-i seletuskirjal, sotsiaalministeeriumi ja sotsiaalkindlustusameti spetsialistide seisukohtadel ning koostööpartnerite kogemustel.

- Kasutada STARi täitmisel STARi avalehel toodud juhendeid sotsiaaltöötajale, alajaotis (Dokumendid).

Soovitused

- Märkida STARis AH teenusel oleva lapsega seotud kulud teenustele ja toetustele ühe ja sama asenduskoju/perekoju aktiivse juhtumimenetluse alla määratud abinõudena. Praeguse praktika kohaselt algatatakse lapsele erinevate toetuste määramiseks uusi lihtmenetlusi, mis ei ole lapse juhtumimenetlusega seotud menetlused. Kirjeldatud praktika on töömahukam ja raskendab lapsepõhiste kulude koondamist. Ka juhtumimenetluse puhul saab teha arveldused ja selle alt koostada rahalehti ning teha maksekorraldusi. Vajadusel saab teemakohast infot ja abi STAR teenusetoelt telefonil 794 3906 või e-posti teel STARteenusetugi@sotsiaalkindlustusamet.ee.

Soovitused

- Võtta regulaarselt osa juhtumikorraldust ja asendushooldusteenust puudutavatest SKA korraldatud STAR koolitustest KOVidele, et olla kursis STARi uuendustega.
- Lapsi asendushooldusteenusel külastades ja nendega vesteldes selgitada muuhulgas välja, missugused on materiaalsed vajadused lapse enda vaates ning arutada tehtavate kulutuste võimalikkuse üle lapse ja asutusega.
- KOV võiks proaktiivselt huvi tunda, kas laps tahab pangakaarti. Vajalik on õpetada last raha kasutama ja iseseisvaid otsuseid tegema. Näide.

SOTSIAALKINDLUSTUSAMET

Aitäh!

Aasa Harjak

Aasa.Harjak@sotsiaalkindlustusamet.ee